

INVALIDI IN BOLNIKI

Marjan Rožanc

1

Oton je končal s prodajo kolkov že opoldne. Zdaj je že precej časa zdolgočaseno vrtel stojalo z razglednicami. Nenadoma se je pred steklenimi vrati prikazal Simon. Odrinil je jutranje časopise in Filmski vestnik in sedel na prodajalno mizo. Iz notranjega žepa je privlekel beležnico s tehničnim svinčnikom in zazvonil z nogami.

Otona je njegovo obnašanje presenetilo; doslej ni vedel, da je Simon novinar. Samo sklepal je na kaj takega: Simon je vsako jutro pred trafiko zavil proti uredništvu. Bilo je že naravnost bedasto: Simon je kupoval pri njem že toliko časa, da je vedel celo za njegovo hišno številko. Poznal je njegovo ženo in otroka. Skratka, razen poklica si je bil z njim že dolgo na jasnem.

Toda zdaj ni bilo več dvoma. Takoj za njim je prišel še fant s flešem in se postavil na prag. Fanta Oton doslej še nikoli ni videl. Tako, na prvi pogled, se mu je zdel smešen, bržkone zaradi svilenega klobuka. Pomislil je, da slična pokrivala nosijo samo še ljudje njegovih let. Ljudje šestdesetih let.

»Počakaj!« je rekel Simon. To je veljalo fantu. »Najprej se moramo pogovoriti. Kaj veš, morda ni pripravljen na kaj takega?«

»All right,« je rekel fant. Potresel je s flešem, se zasukal na peti in se vrnil na pločnik.

»Zdaj pa resno,« je dejal Simon. »Nemara ste že brali razgovore z mariborskimi delavci. Tokrat sem se namenil k invalidom. Menda nimate nič proti temu, če ostanem kar pri vas? Midva se že dolgo pozna.«

»Kaj naj bi imel proti temu?« je rekel Oton začudeno. »Nisem vedel, da ste novinar, to je vse.«

Simon ga je potrepljal po ramenu. Nemara je invalidovo zbeganost prisodil svojemu oholemu obnašanju. Tako ni hotel dalje in zavoljo tega je vstal. Toda ta trenutek je stopila v trafiko še neka ženska. Zdaj je bilo verjetneje, da je Simon vstal iz vljudnosti. Za žensko je prišel še fant s flešem in se naslonil na podboj. Tako je bila trafika zaradi fleša, ki ga je fant držal ob rami, že polna ljudi.

»Želite?« je vprašal Oton.

Na njegove besede se je zablisnilo. Nemara od vrat; Otona je zaslepilo in ni vedel od kod. Zalotil se je v smešnem položaju, s skrče-

nimi prsti. Najprej je pogledal fanta: smehljaje si je ogledoval fleš. Nasmehnil se je še Oton.

»Kaj je to?« je rekla ženska. Menda se je prestrašila. Zdaj je denar, ki ga je držala v roki, zmečkala nazaj v torbico.

»Slikal sem,« je dejal fant.

»To vem!« je rekla ženska. »Saj nisem tako nora. Rada bi vedela zakaj?«

»Ne razburjajte se,« je rekel Simon. Fantova predrznost mu očitno ni bila po volji. »Vas bova odrezala.«

»Nočem, da bi me vlačili po izložbah in časopisih,« je rekla ženska. Medtem se je malo pomirila. Odprla je torbico in nemara se je znova vznemirila. Z roko v torbici je stopila mimo fanta in odšla.

»Torej začniva,« je dejal Simon. Videti je bil brezbrizen. Oton je s fantom gledal za žensko. »Imate velik promet?«

Oton se je obrnil k Simonu.

»Menda ste že opazili,« je dejal, »da s to trafiko ni tako kot z ostalimi. Tu cigarete niso glavno prodajno blago. V sosednji ulici je MLO; v dopoldanskih urah, ko tam uradujejo, ljudje često stojе v vrsti za kolke. Saj veste, tisoč prošenj in tisoč kolkov. Zato imam odprto samo do dveh. Pretekli mesec sem imel več kot dva milijona prometa. Predpisano mi je samo milijon in dve sto tisoč.«

»Presegli ste promet za celih osem sto tisoč!« se je zavzel Simon. Številke si je zapisal v beležnico. »Se vam to izplača?«

»Če dosežem promet, dobim devet tisoč sedem sto dinarjev,« je rekel Oton. »To je najvišja plača mariborskih trafikantov. Pretekli mesec sem dobil za preseženi promet še pet sto dinarjev.«

»Pretiran trud se ne izplača,« je dejal Simon. Fanta ta pomenek ni zanimal. »Delo menda ni utrudljivo?«

»Trafika je pretesna,« je dejal Oton. Pogledal je okoli sebe. »Ko se napolni z ljudmi, mi začne presedati. Sicer pa, vse imam pri roki in samo sežem... Drugače,« je dodal, »pa to delo ni za strojevodjo. Če se človek navadi na lokomotivo, mu je to naravnost smešno.«

»Sedaj pa še ime,« je rekel Simon.

»Na lokomotivi je drugače,« je dejal Oton.

»Prav rad verjamem,« je rekel Simon. »Povejte mi še ime in priimek.«

»Tudi to?« se je zavzel Oton. »Napišite še kakšno besedo o neregistriranih prodajalcih tobaka. Če pa že hočete, napišite invalid Oton.«

»To je premalo,« je rekel Simon s svinčnikom na beležnici.

»Pa naj bo Oton K.«

»Priimek in ime,« je vztrajal Simon.

»Zadostuje K.,« je rekel Oton. »Nočem imeti kakšnih sitnosti.«

»Slišiš?« je dejal Simon. Obrnil se je k fantu. »Stari noče povedati svojega priimka. Pravi, da noče imeti sitnosti.«

»Zadostuje, da sva ga pritisnila,« je rekel fant. »Pojdiva! Za jutrišnjo številko sva že pozna. Saj veš, koliko traja, preden kemigrafi spečejo kliše.«

»Naj bo,« je dejal Simon in segel Otonu v roko. »Na svidenje!«

Oton je ostal z vtisom, da bosta še na široko govorila o njem. Nemara se jima je zdelo, da sta ga z obiskom strašansko počastila. Zdaj mu je bilo žal svoje zgovornosti.

Pričel se je odpravljati, toda preden je odšel, je pobrskal med starimi časopisi. Ostajali so mu pod prodajno mizo. Prelistal je nekaj številčk. Simon je pisal o nadmojstru v tkalnici hlačevine, o poslovodji Zadružnega trgovskega podjetja »Meso«, o ravnatelju Prve gimnazije. O knjižničarki v Delavski knjižnici. Oton je poznal samo knjižničarko. Pa vendar, stvar se mu je zazdela resnejša in odpravil se je k obedu.

Na Partizanski je pred mesnico zavil v prehod na dvorišče. Pred vhodom v dvoriščno zgradbo je v mlaki umazane krvi stal kamion. Mesarji so razkladali meso in drobovino. Drobovina je že zaudarjala. Oton je obšel kamion in se mimo koles, ki so slonela ob zidu, prebil do stopnišča. Stopnišče je bilo temno in ni se ga mogel privaditi. Zdaj si je pomagal z rokami, in oprijemaje se mokrega zidu, se je povzpел do Gelinih vrat. V predsobi se je namakalo perilo. Pod vodovodnim lijakom so stale kadi z umazanim perilom in vsa predsoba je bila nasičena z duhom po lugu. Otonu je segel v želodec. Stisnil se je mimo kadi in se mimogrede ozrl k podnajemnici. Ležala je za leseno pregrajo. Nemara je brala; na stolu ob postelji je stala namizna svetilka.

Za kuhinjskimi vrati je postal. Po smehu je presodil, da je miza v sobi zasedena. Od tod je videl samo gospo Furlan, čez čas še Marijo, Gospa Furlan je sedela na robu mize in z našobljenimi usti srebala kavo. Zdaj je noge z zateklimi gležnji potegnila k sebi in se s stolom vred potegnila od mize. Učiteljica Marija je ostala s prekrižanimi rokami. Slonela je na posteljni končnici in, sita do utrujenosti, otopelo zrla v Otona. Gele ni bilo na spregled.

Oton je ostal v kuhinji. Sedel je na kavč. Nad njim je bila slika obrežnih hiš, pod katero je pisalo: Marburg liegt an der Drau, wer nicht glaubt, der komm und schau! To je prebral že neštetokrat. Pri Geli je bilo preveč abonentov. Od poldne, ko sta pritekli trgovski pomočnici iz »Hrane«, do treh, ko sta prišla mehanika iz Hidromontaže, v sobi ni bilo prostora. Kuhinjska miza je bila pogrnjena za mesarje. Ob dveh so bili utrujeni in ni se jim dalo do doma.

»Herr Oton!« je zaklicala gospa Furlan. »Kommen sie! Der Sessel ist frei.«

Zdaj je prišla Gela.

»Nisem vas videla,« je rekla. Videti je bila začudena. Izpod krila ji je visela osmukana spodnjica. »Vstopite vendar!«

V sobi je bilo še več ljudi. Gospodična Ilonka je sedela ob mizi vzravnana in toga. Pravkar je segla v košarico in si s konci prstov izbrala košček kruha. Na okenskem pragu je slonel mlajši moški. Oton ga doslej še ni videl, toda to je bilo pri Geli nekaj vsakdanjega. Partizansko bluzo je imel na sebi.

»Moj bratranec Karel,« je rekla Gela.

»Te ženske!« je rekel Karel. »Kakšne stresajo!« To je veljalo Otonu.

»Ich wollte schon gehen, aber...« je rekla gospa Furlan. Menda se je hotela opravičiti. Gledala je Otona in nadaljevala slovenski. »Pomislite, od sinov že dva meseca ni nobenega glasu. Morala sem popiti to kavo.« Potegnila je krožnik s poveznjeno skodelico k sebi in pogledala na usedlino. »Zadnjič mi je gospa Gela povedala vse točno. Pomislite, zares imata avto. Sicer pa, to v Ameriki ni nobena redkost. Toda zvedela sem šele iz kave. Seveda, potem nista tajila.«

»Morda sta mislila, da vas to ne bi zanimalo,« je rekel Oton.

»Tega nista mogla misliti,« je dejala gospa Furlan. »To je vendar važno. Tu še nisem slišala matere, ki bi rekla: 'Moj sin ima avto!' Lahko pa tudi. Saj pravita, da nima smisla, da bi prišla za njima. Menita, da bi se dolgočasila.«

»Juha ni kdovekaj,« je rekla učiteljica Marija. Zdaj je spregledala. Roke so ji zdrknile v naročje. Sklenila je prste in si podprla želodec.

»Guten Tag, meine liebe Frau!« je rekel Oton. Nemara je bila to vsa njegova nemščina. »Zdi se, da so vas v Martuljku razvadili.« Obrnil se je še k ostalim. »V menzah je še slabše. Krožniki se ne utegnejo ohladiti. V Gerbinovi po drugi ni mogoče priti na vrsto.«

»Ne govorite o mojem dopustu!« je rekla gospa Marija. »Prehitro je minilo.«

»Z Marto sta bili skupaj?« je vprašal Oton.

»Celo v postelji,« je rekla gospa Marija prostodušno.

»Potem ni bilo tako lepo, kot pravite.«

»Kaj sem hotela? Gospodinja mi je sicer rekla, da mi odstopi svojo sobo, pa sem odklonila.«

»To je bila velika neumnost,« je dejal Oton.

»Resda. Pozneje mi je bilo žal. Martuljek je poln vojnih invalidov. Naletela sem na zelo prijetnega dedca, pa nisva mogla priti skupaj.«

»Se pravi, tudi on ni imel svoje sobe.«

»Imel, toda tako daleč se za zdaj še ne spuščam. Morda kdaj pozneje,« je rekla gospa Marija. Nemara je bila užaljena. Čez čas je celo zardela. Z rdečico pod gostim vencem sivih las je bila videti utrujena. Toda to je bila njuna stara pesem. Začenjala sta jo vedno znova, vendar se je nista mogla privaditi. Otona je vsakokrat spravila iz sebe.

»Zdaj vsaj veste za drugič,« je rekel.

»Vsaj to,« je dejala gospa Marija.

»Juha res ni bila najboljša,« je rekel Oton. »Čakam na vašo kajgano. Obljubili ste mi jo že pred dopustom.«

»Saj res,« je rekla gospa Marija. »Pridite danes popoldne. Jutri pričnemo s poukom in potem ne bom utegnila več.«

»Joj!« je zinila gospodična Ilonka s polnimi usti. »Le kako sem mogla pozabiti!« Trenutek nato je zardela. Gospa Marija in Oton sta se spogledala. Ilonka je spregovorila le redkokdaj. Navadno je vzrav-nana sedela za mizo in ribarila po krožniku. Videti je bila nesrečna. Vsaj za mizo; kot bi zašla med slabe ljudi in si ne more pomagati. Zdaj si je opomogla od rdečice in stopila v kuhinjo.

»Frau Gela!« je rekla. »*Meine Frau und ich* ist schön da!«

Za Ilonko sta stopila še gospa Furlan in Karel.

»Unmöglich!« je rekla Gela.

Ženske so se vrnile v sobo.

»In Udarnik spielt schon *Meine Frau und ich*!« so rekle vse hkrati. Roke so jim mrtvo visele ob telesih.

»Ah,« je dejala gospa Marija, »ich sage nichts wenn ich Karten für Theater hätte. Für Othello immer!«

»Ich auch,« je rekla Gela. »Aber das alles ist schon gelesen.« Obrnila se je k Otonu. »Doma smo imeli vsa Shakespearova dela. Naša mati je bila kulturna ženska. Imeli smo polno polico v usnje povezanih knjig. Seveda, pisane so bile po nemško. Der Kaufmann von Wenedig, St. Johannstraum... Tega filma pa še nisem videla.«

Gospodična Ilonka je sklenila roke.

»Paula Wessely!« je rekla. »Das ist mein herzlichster Schauspielerin.«

»Gospod Oton!« se je oglasila gospa Furlan. »Vi imate invalidsko legitimacijo?«

»Imam,« je rekel Oton. Ženske je gledal začudeno.

»Z invalidsko legitimacijo imate prednost,« je rekla gospa Furlan.

»Vam ni treba čakati v vrsti.«

»Ne vem,« je rekel Oton.

»Seveda,« so rekle vse hkrati, »vam ni treba čakati v vrsti.«
»Še nikoli nisem kupoval vstopnic za kino,« je rekel Oton.
»Vi imate prednost,« je rekla gospa Furlan.
»Morda res,« je rekel Oton, »toda še nikoli nisem kupoval vstopnic za kino.«

»To je vendar enostavno. Posebno vam, ki imate invalidsko legitimacijo,« je rekla gospa Furlan. Stala je pri obešalniku za sobnimi vrati; segla je v jopič in si poiskala stotak. Gela je segla v predpasnik.

»Se pravi, naj stopim po vstopnice?« je rekel Oton.

»Zame ni treba. Jaz ne grem,« je rekla gospa Marija: Vprašujoče je pogledala Otona.

»Jaz tudi ne,« je dejal Oton. Stal je med ženskami in se v nedomisli obračal od ene do druge. Nemara je njihove želje jemal presresno. Naposled je vzel denar in se odpravil.

V predsobi je naletel na Karla. Slonel je na leseni pregraji in govoril s podnajemnico. Kakor hitro je zagledal Otona, se je nasmehnil.

»Počakaj,« mu je rekel, »greva skupaj. Žene me radovednost.«

Na dvorišču je stopil na Otonovo levo.

»Tri vstopnice, drugi prostor; za predstavo ob šestih,« je dejal Oton sam zase.

»Veš,« je rekel Karel, »tudi jaz bi jim lahko priskrbel vstopnice. Tudi jaz sem invalid. Radikalna operacija srednjega ušesa in torakoplastika. Dve kaustični operaciji. Pet reber sploh nimam. Namesto reber imam invalidsko legitimacijo. Skratka, devetdesetodstotni invalid. Gela to dobro ve in zato sem se raje umaknil v predsobo. Sam Paule Wessely ne hodim gledat in tudi drugim ne bom nosil vstopnic.«

Govoril je naravnost predse.

»Neverjetno! Brez petih reber,« je dejal Oton.

Karel se je nasmehnil. Nemara je bil na to celo ponosen. Vsaj Oton je presodil tako.

»Potipaj!« je velel Karel in mu nastavil hrbet.

Oton je potipal zelo previdno. Pod Karlovo levo ramo je bila za dve pesti velika vdolbina. Karel se je smejal in lopatica mu je plesala nad vdolbino, kot bi ne imela opore. To je bilo tako nenavadno, da se je nasmehnil še Oton. Stala sta na robu pločnika in zdaj je bilo videti, da se je Karel le spametoval. Nemara mu le ni bilo vseeno. Lahko tudi to, da ni hotel napraviti slabega vtisa.

»Prihajam naravnost z Golnika,« je rekel. »Šele pred tednom dni so me operirali, pa sem moral pobrati svoje stvari...«

»Čemu?« se je zavzel Oton.

Toda Karel je zamahnil z roko, kot bi vsa stvar ne imela smisla.

»Zdravnik mi je predpisal ležanje na terasi, vendar nisem mogel v ležalni stol. Operirali so me in nisem smel zaradi lege. Pa mi je bolničarka obljubila posteljo. Odpeljala me je na teraso, toda tu sta se znašla dva rdečelična možakarja, ki tega nista hotela razumeti. Zakaj nekomu postelja? Tudi midva sva bolna in ne vem zakaj ne bi postlali tudi nama?!« Komaj sem stal in njune nesramnosti mi je bilo kaj hitro preveč. »Če bi bilo potrebno, bi postlali tudi vama,« sem rekel. »Toda če si že tako želita, prevzemita mojo posteljo, prevzemita pa tudi mojo bolezen.« Tedaj je eden od njiju vzkipeł: »Kot kaže, ne veste s kom govorite!« To je bila grožnja. Tudi sam sem bil delj časa v partizanih in kaj takega ne prenesem. Zdaj mi je bilo vsega dovolj; vso kri mi je pognalo v glavo in kljub slabosti sem zarobantil, da je bilo grdo. Saj veš, kako je, če je človek bolan, če se komaj drži na nogah. Prišel je zdravnik, pa tudi njemu nisem bil tiho. Zdaj ne rečem, morda sem povedal kakšno preveč, toda bil sem bolan, in to bi morali upoštevati.«

»Seveda,« je rekel Oton. »Čudim se, zakaj tega niso upoštevali.«

»Niso,« je rekel Karel. »Čez nekaj dni so mi spravili stvari in zdaj sem tu. K ženi nisem maral. Medtem ko sem ležal na Golniku, se je spajdašila z nekim oficirjem. Ima otroka in pravi, da je moj. Pravi, da se ne spominjam, toda ves ta čas tudi pri najboljši volji nisem bil za kaj takega.

Zase imam invalidnino, toda imam še dva otroka. Rad bi kakšen postranski zaslužek. Elektrotehnik sem. V Ljubljani imam dela na pretek, toda nobene luknje in nobenega svojca.«

»Ostani pri Geli,« je rekel Oton. Videti je bil zamišljen.

»Saj bom,« je rekel Karel. »Morda le pridem do kakšnega zaslužka. S seboj sem si prinesel nekaj gradiva. Za prvo silo bom naredil nekaj kuhalnikov. Dokler si ne poiščem kakšne ženske, bom ostal pri Geli.« Dregnil je Otona s komolcem in se nasmehnil. »Med nama tako ni velike razlike. Ona se piše Schmidt, jaz pa Šmid.«

Na Grajskem trgu sta obstala. Vrsta ljudi je segala vse do hotela Orel. Natakarji so stali pred vrati in razpravljali. Menda se niso mogli sporazumeti, kaj naj store z mizami na pločniku. Ljudje so še vedno prihajali in jih odrivali na vse strani.

»Ne bo šlo lahko,« je rekel Oton.

»Ne beli si glave, stari,« je rekel Karel. »Daj mi denar. Tebe bi še zmečkali. Sedaj, ko sva že kuhana, je vseeno. Sicer se ne bi drenjal za noben denar.«

Oton ga je spustil predse. Tudi njemu je bilo vseeno: k blagajni ga ni mikalo, pa tudi uslug ni imel rad. Pospremil je Karla do čakal-

nice in ostal pred steklenimi vrati. Tu so ga za trenutek pritegnili kričeči plakati. Zdaj je pogledoval na ljudi in na Karla. Nemara je bil Karel kljub mladosti slabotnejši od njega; odrinil je vrata in stopil za njim.

Karel je prišel do blagajniškega okenca. Tam je obstal in ni mogel dalje. Ljudje so se sklanjali k okencu in segali drug drugemu čez ramena. Karel je držal v roki svojo modro legitimacijo, jih trepljal po ramenih, toda nihče ga ni opazil. Vanj so gledali le ljudje iz vrste.

»Kaj je zdaj to?!« se je oglasil moški poleg Otona. Oton ga je premeril od nog do glave.

»Kriegsinwalid,« je rekla neka ženska.

»Aha,« je rekel moški. »Dobro, da jih ni veliko. To je menda prvi.«

Medtem je Karel pred blagajno napravil zmešnjavo. Spustili so ga k okencu in nekaj ljudi se je vrinilo za njim. Zdaj so jih ostali tiščali nazaj, da se je premikala vsa vrsta. Karel je v dvignjeni roki držal vstopnice in si ni mogel pomagati. Otonu se je zazdelo, da ima bolesten izraz in priskočil mu je v pomoč. Nemara je vzel stvar resneje, kot je bila. Še preden je namreč prišel do blagajne, je Karel odrinil najbližje okoli sebe in nenadoma sta se oba znašla sredi čakalnice.

»Laže bi stal v vrsti kot mi,« je rekla neka ženska.

Karel je spustil Otona predse in ga odpeljal na ulico.

»Si videl, kako so me stisnili?« je rekel. »Vso kri imam v glavi.«

»Videl sem,« je dejal Oton.

Na pločniku na nasprotni strani ulice sta obstala. Od tod sta še enkrat radovedno premerila ljudi. Tu in tam se je kdo vzel na prste in premeril svojo oddaljenost do blagajne. Kaj več jih ni zanimalo. Kdaj pa kdaj je kdo stopil iz vrste in za trenutek postal sredi ceste. Pred hotelom Orel je gostinsko osebje umikalo mize na zgornji del pločnika.

»To mesto se mi ne bo prikupilo,« je rekel Karel. »Enkrat se mi je že presneto zamerilo; še pred vojno. Takrat, ko sem še igral nogomet. Pripeljali smo se navsezgodaj zjutraj in na železniški postaji ni bilo niti žive duše. Na lastno pest smo odšli v mesto. Prav tule, na trgu, smo posedli v krog in posadili žogo v sredo. Menili smo, ni vrag, se bo že kdo našel... Pa ni bilo nikogar in ostali smo brez kosila. Popoldne smo igrali in izgubili, da je bilo grdo. Toda ljudje so kričali kot obsedeni.«

»To ni bilo lepo od njih,« je rekel Oton. Na nogomet se ni spoznal. »Sicer pa, to mesto je zares čudno. Tudi meni ni prav preveč pri srcu. Nemara se še sami med seboj ne razumejo. Saj veš, kako je bilo po-

prej: tu Nemci, tam Slovenci. Toda tako je povsod pri ljudeh. Sprva se nisem mogel sprijazniti z njimi. Zdaj mi je stvar postala jasnejša. Že leto dni sem v Mariboru in ni se mi še zgodilo, da bi zašel na desni breg. Če pa že hočeš razumeti, moraš vse slišati in vse videti. Šele potem se lahko odločiš.«

»To je čista resnica,« je dejal Karel. »Ljudje se poznajo samo v vojski ali na robiji. Sicer smo si vsi tujei.«

»Veš,« je dejal Oton, »železniški invalid sem. Dodelili so mi trafiko in prišel sem v Maribor. Prve dni sem mislil, da bom tu kaj kimalu ostarel. V vsem mestu nisem poznal žive duše. Prvo stanovanje sem dobil v Slovenski ulici. Pri dveh starih zakoncih. Imela sta svoje skrbi. Počutil sem se strašansko pozabljenega in včasih sem že pomislil, da je z menoj konec. Star si že, sem menil. Popoldne in zvečer sem slonel na oknu in gledal v ulico za gledališčem. Takrat je gostovalo celovško gledališče. Ob pločniku so stali veliki avtobusi s kulisami. Med predstavo so jih skozi velika vrata nosili na oder, prislanjali ob zid in znova nalagali. Vse to sem gledal in bilo mi je prekleto dolgčas. Pa nisem imel kam. Prihodnje dni so bila velika vrata zaprta. Skozi majhno okence nad njimi sem opazoval spreminjanje luči in poslušal petje. Slonel sem na oknu in ni se mi dalo nikamor, niti v posteljo. Navadno sem počakal, da so skozi zasilni izhod začeli odhajati igralci. Šele tedaj sem se počasi spravil spat. Toda kakor hitro sem opazil, da je med njimi nekaj takih, saj veš, zaljubljenec, sem ostal na oknu vse do polnoči. Menda je bila to prva stvar, ki sem se je lotil malo resneje. Potem je šlo. Vidiš, hočem ti reči, kakor je v človeku, tako je tudi okoli njega. Ko boš prodal svoj prvi kuhalnik, se bo vse spremenilo. Lotil se boš drugega in vedel boš, da ne bo zaman. Ostalo te ne bo zanimalo.«

»Menda imaš prav, stari,« je dejal Karel. Videti je bilo, da ima o tem svoje mnenje. Rekel ni ničesar več. Prišla sta do prehoda pred mesnico in naslonil se je na vrata.

»Izroči jim vstopnice,« je dejal Oton. »Jaz imam še opravke.«

»Prav,« je rekel Karel. Odrinil je vrata. »Dobro se imej, stari. Sicer pa, saj se bova še videla.«

»Še nekaj,« je rekel Oton. »Pisali bodo o meni. Menda že v jutrišnji številki.«

»Te morda česa dolžijo?« se je zavzel Karel. Stopil je nazaj na pločnik.

»Ne,« je rekel Oton. »Daví je bil pri meni novinar in me spraševal o delu v trafiki.«

»Prinesi eno številko!« je dejal Karel. Vrnil se je do vrat. »Na svidenje! Prinesi eno številko! To moram videti.«

Oton mu je odzdravil z roko in si odpel suknjič. Njegova žepna ura je kazala pol štirih. Moral bi oddvojiti denar, toda zdaj je bil že prepozen; v Rotovžu so pospravili že ob treh. Zavil je proti parku. Svojo trafiko je ošvrknil z bežnim pogledom. Ta nebrižnost mu je godila. Sicer je bil malo zaskrbljen.

Za parkom je zavil med predmestne vrtove. Okoli zanemarjene hiše je prišel do stopnišča v pritličju. Veža je bila mračna; ko se je razpoznal, je pritisnil na zvonec. Ležal je v porcelanasti školjki z napisom: Bitte zu drücken.

Odprla mu je gospa Marija.

»Guten Tag, meine liebe Frau,« je dejal Oton.

»O!« je vzkliknila Marija. Menda je bila kljub dogovoru presenečena. Z levico si je zakrila usta. Nemara se ji je zazdelo, da je preglasna. »Pričakovala sem vas, vendar si nisem bila popolnoma gotova ... Kar noter!«

Pokazala mu je v hodnik, toda Oton se ni znašel. Obstal je na pragu najbližjih vrat. Marija je prihitela za njim in mu odprla vrata na levo. To ga je spravilo v zadrego. Stal je sredi sobe in se oziral po površno zagrnjenih policah. Tu in tam so izza zagrinjala pogledovala rdeča jabolka. Štedilnik je delil sobo na dva dela. Na eni strani je bil vhod v shrambo, na drugi je stala postelja. Zavaljo tega se je zdela Otonu soba zelo čudna. Vrh vsega Marija ni kuhala doma in na prašnem štedilniku je stala škatla s priborom za šivanje.

Marija je zaprla vrata. Z roko mu je dala znamenje, naj miruje. Potem je prisluhnila.

»Govoriti morava potih,« je rekla. Obrnila se je k Otonu in govorila je pridušeno. »Zavaljo gospodinje!«

»Je tako stroga?« se je zavzel Oton. Že tako je bil zbeگان.

»To ravno ne,« je rekla Marija. Mimo štedilnika se je spravila na posteljo v kotu. Od tod se ni niti videlo do vrat. »Spravi se za vrata in poslušaj. Potem raznese po vsej ulici.«

Oton je zmajal z glavo. Marija je bila prepričana, da se zgraža.

»Tako je z ženami, ki se v mladih letih niso mogle odločiti za nikogar, čeprav so imele veliko priložnosti,« je rekla. Sedela je sključeno. Roke, prekrizane na prsih, si je stisnila k telesu, kot bi ji bilo na vso moč hladno. »Zdaj nam je vse za petami. Od nas vsakdo pričakuje samo greh. Midva sva še enakih let in sploh ne morejo pomisliti na kaj drugega. Rajši imam mlajše, ki jim tega še nihče ne bi pripisal. Gospodinja misli, da so moji bivši učenci.«

Oton je prikimal in se naslonil na štedilnik. Tu ni imel ničesar dodati. Marija je govorila vse preveč razumno. Videti je bilo, da pri vsem tem ni niti najmanj nesrečna. Tudi zdaj je imela svoj namen.

»Sedi na posteljo,« je rekla. »Štedilnik je ves prašen. Ne vem, kdaj sem zadnjikrat zakurila v njem.«

»Menda bo res pametneje,« je rekel Oton. Zavalil se je na sredo postelje. Marija je doslej sedela na robu. Zdaj se je tudi ona potegnila proti zidu. Postelja se je vdala in oba sta omahnila na zid. Marija je med pridruženim smehom zakobacala z nogami in s svojim zavaljenim telesom zlezla k Otonu. Oton si skoraj ni znal pomagati. Poskušal se je dvigniti, oprijemaje se njenih močnih rok. Medtem je Marija s pomembnim nasmehom ogledovala svoja razgaljena kolena in se z vso težo svojega telesa zvalila nanj. Slepa kot kura je z nemirnimi prsti začela iskati po njegovem telesu. Oton se je nekajkrat glasno zasmel. Toda Marija je segla do njegovih ust in molče sta se ruvala dalje.

»No?« je rekla čez čas.

»Veš,« je rekel Oton, »na stara leta postane vse zelo enostavno. Proti vsakemu pričakovanju.«

»Kakor se vzame,« je rekla Marija. Zdaj je bila že pokonci. »Nikoli nisem bila poročena in še zdaj mi je vsakokrat nenavadno. Moških še nisem navajena. Bili so vse preredki.«

Oton je stegnil noge in si roke prekrizal pod vzglavjem.

»Zdaj že nisem več za kaj takega,« je rekla Marija. »Še osramotim se lahko.«

»To se ženski ne more zgoditi,« je rekel Oton in se pretegnil. Videti je bil zadovoljen. »Doslej še nisem imel nobene Nemke.«

»Nemke?« se je zavzela Marija. »Saj nisem Nemka.«

»Ne?« se je začudil Oton.

»Kako naj bom Nemka?« je rekla Marija. To jo je zabavalo. »Saj sem vendar učiteljica.«

»Vidiš,« je rekel Oton, »na to nisem pomislil. Pravzaprav, že večkrat sem pomislil, da morda nisi Nemka. Pri Geli nihče ne govori tako lepo slovenski.«

»Dobro znam tudi nemški,« je rekla Marija. Sklanjala se je nad lavorjem in si umivala roke. »Zdaj ti pripravim kajgano. Take še nisi jedel. Še boš prišel, že zaradi kajgane.«

»Ni treba! Prišel bom vseeno,« je rekel Oton. Brž ko se je postavil na noge, ga je obšla neka čudna slabost. Sklonil se je nad lavor, vzel Marijino milo in si umil roke. Marija mu je podala brisačo. Oton se je ozrl po sobi in se zadržal na policah ob zidu. »Daj mi eno jabolko!« je rekel. »Zvečer me kaj rado žeja.«

Marija je izbrala dve jabolki. Medtem je Oton pobral s postelje suknjič in si ga na kolenu polikal z dlanjo. Marija ga je čakala pri vratih. Najprej je prisluhnila v hodnik, potem je odprla vrata in mu dala znak, naj pride za njo. Z rokami na prsih, kot bi ji bilo hladno, ga je pospremila do zunanjih vrat.

»Kajgane vam nisem pripravila,« je rekla potihoma. Nemara bolj zaradi tega, da bi se tudi v bodoče vikala. »Pridite jutri.«

Oton ji je mežikaje prikimal in se spustil po stopnišču navzdol. Na dvorišču je napolnil pljuča s svežim zrakom in malo postal. V Marijinem stanovanju ga je že pošteno dajalo. Bilo mu je vroče in ni mogel dihati. Zategadelj je bilo zdaj bolje. Toda v nogah se ni počutil preveč stanovitnega. Vsa sreča, da ni imel daleč do doma. Sicer pa, hoja mu je pomagala. Pred vrtnimi vrati je zopet postal. Dobro mu je delo, ko je čutil, kako se mu kri mlačno razliva po telesu.

Za vrati v predsobo ga je prijelo, da bi zaklel. Duh po pečenih ribah je ležal v stanovanju že najmanj teden dni. Še preden je zakoračil, je gospodinja odprla kuhinjska vrata. Oton jo je opazil, vendar je stopil proti svoji sobi.

»Poslušajte!« je rekla gospodinja. »Res ne vem, kaj naj storim?« Naslonila se je na podboj, spustila glavo na stran, medtem ko so ji roke mrtvo visele ob telesu. S svojimi preplašenimi očmi ga je gledala nepremično v obraz.

»Ga je zopet prijelo?« je rekel Oton. Zastal je na pol poti do svoje sobe.

»Poglejte!« je rekla gospodinja. Sunkoma se je odlepila od podboja, potegnila z mize košček papirja in mu ga pomolila pod nos. Oton je vzel listek in ga preletel:

»Danes sem že na tešče popil liter ruma. Zdaj sem se naspal in grem spet na pijačo. Mislim, da bom v najkrajšem času dobil raka in se stegnil.«

Gospodinja je z nagnjeno glavo in s spuščnimi rokami slonela na podboju in ga preplašeno gledala.

»To ni ničemur podobno,« je rekel Oton. V nedomisli je pogledal po stropu nad svojimi vrati. »Tudi zanka še vedno visi.«

»Kaj pa mislite,« je rekla gospodinja. Zaživela je s svojimi suhimi rokami. »Kdo naj jo sname?! Jaz si je ne upam. 'To mora biti tu,' je rekel, 'za vsako priložnost, meni je življenje kaj hitro odveč.' Jaz si je ne upam sneti. Pa naj kdo pride in vidi to zanko. Pomislil bo, da je prišel med razbojnike.«

Oton je zmajal z glavo.

»Recite mi, kaj naj storim?« je vprašala gospodinja. Za trenutek je priprla svoje velike in preplašene oči.

»Če bi bil na vašem mestu,« je rekel Oton in preudarno stopil proti njej, »bi se ločil.«

»Poglejte otroke,« je rekla gospodinja. »Saj so že popolnoma podivjani.«

»Prav zato,« je rekel Oton. »Ločite se, gospa.«

»Otrok ne smem spustiti nikamor več. Če bo šlo tako dalje, bom morala Jasno vzeti iz šole. Učiteljica pravi, da z njo ni več mogoče. Pa otrok ni ničesar kriv. Kaj more otrok zato, če posluša in gleda stvari, ki niso zanj.«

»To je najtehtnejši vzrok za ločitev,« je dejal Oton. »Temu se pravi, da so otroci moralno ogroženi.«

Gospodinja je skrušeno prikimala.

»Pomislite,« je rekla čez čas, »Tanja je sosedovi punčki kar tako med igro dejala, da jo bo razrezala na drobne koščke. Njena mati je dvignila tak vrišč, da jo je slišala vsa ulica. Pravi, da bo že jutri stopila na »Društvo prijateljev mladine« in povedala vse do najmanjših podrobnosti. Ne vem, kaj naj storim? Kaj menite?«

Oton je vendarle skomignil z rameni.

»Ne vem,« je rekel. »Nekaj bo treba storiti.«

Stopil je pred svoja vrata in obotavlja postal na predpražniku. Gledal je gospodinj; še vedno je slonela na podboju, skrušeno in nekako sama zase. Toda kakor hitro je stopil v sobo, je pritekla za njim.

»Popoldne vas je že dvakrat iskal starejši gospod,« je rekla razburjeno. Nemara bi utegnila njegov obisk pozabiti. »Rekel je, da morate še nocoj k njemu.«

»Vasilij!« je dejal Oton.

»Ne vem,« je rekla gospodinja. »Videti je bil zelo prijeten in pameten človek.«

»To je svoje vrste patron,« je rekel Oton. »Mislil sem, da ga poznate. Ne stanuje daleč od tod. Pred vojno je bil strašansko bogat. V Slovenskih goricah je imel vinograde, ki jim ni bilo konca. Po vojni pa mu je ostala samo vila v Križni, čeprav je imel nekaj zgradb tudi ob morju. Zanj je pravzaprav še ta vila preveč.«

»Nisem ga poznala,« je rekla gospodinja. »Videti je zelo prijeten in pameten človek. Že dvakrat vas je iskal.«

»Zdaj grem k njemu,« je rekel Oton. »Videti moram, kaj mi je zopet pripravil.«

Poiskal je ključe in se mimo gospodinje stisnil v vežo. Zunaj je bilo že mračno.

Vrtna vrata v Križni so bila odprta in povzpel se je v nadstropje. S ceste je videl luč samo v zgornjici.

Vasilij je sedel za kupi časopisov. Molče mu je prikimal in se zadovoljno nasmehnil predse. Luč je potegnil nad mizo; ko je zadovoljno stresel z glavo, so se svetlikala njegova s srebrom okovana očala in sivi lasje. Izrezoval si je članke in prelagal časopise s kupa na kup. Z urejevanjem je bil videti nadvse zadovoljen. Oton se je sklonil nad mizo: Vasilij je izrezal članek o odkritju magične številke. To je prinesel zagrebški »Vjesnik« v zanimivostih, poleg pa je ležala še reprodukcija Picassovega Don Kihota, vremenoslovske prognoze za sledečo zimo in slika milanskega Duoma.

»Prihajaš v pravem trenutku,« je rekel. Odložil je škarje in pomembno plosknil z rokami. Pokazal je na stol pri oknu. »Sedi!«

Oton je sedel in se naslonil na okenski prag. Kazal je zavzet obraz.

»Poslušaj,« je rekel Vasilij. »Take stvari se ne slišijo vsak dan. Najprej si zamisli, da greš po Gosposvetski proti meni. Na desni je učiteljišče, mar ne, malo dalje, odmaknjena od pločnika, je osnovna šola. Tu, med učiteljiščem in osnovno šolo, je vrt. Zanj moraš vedeti, po osvoboditvi so nanj navozili velik kup zemlje. Ograja meji na pločnik in v zidu so vrata, ki jih nihče ne uporablja. Toda to še ni najhujše. Poslušaj! Pred temi vrati je stopnica. Visoka ni niti ped, in če že hočeš na vrt, lahko stopiš vanj kar s pločnika. Stopnica tu sploh ni potrebna. Pa vendar, stopnica je tu in povrh vsega sega na sredo pločnika in ljudje se spotikajo, da je veselje gledati. In pomisli, kar je naravnost nerazumljivo, še nihče ni napisal niti besede o tem. Vsi hodijo mimo in se spotikajo, toda sosedge so se ji privadili in se ji včasih celo ognejo, medtem ko se ostali meščani spotikajo brez zgražanja, ker malokdaj zaidejo tu sem. O tem bom napisal članek. To bo prava senzacija! Pomisli, še nihče se ni spomnil, nihče je niti ne omenja, a spotikajo se vsi, da je veselje gledati.«

Oton je med njegovim pripovedovanjem nenadoma vstal.

»Zanimivo,« je rekel in se začel odpravljati. »Veš, prišel sem le mimogrede. Toliko, da vidim, če si še živ.«

»Počakaj,« je rekel Vasilij. Časopise je zmetal na kup. »Greva oba. Počakaj toliko, da vzamem žepno svetilko. Sicer je ni mogoče videti.«

Oton ga je počakal na stopnišču. Vasilij je prižgal žepno svetilko in mu posvetil do pločnika.

»To bo senzacija,« je rekel. »Seveda, potruditi se bom moral, da bo duhovito. Upam, da bom do sobote kljub temu gotov. Potem bom poslal

na uredništvo. Poznam strojepisko in ona jim bo stvar še natančneje razložila. Sprva sem mislil, da bi stvar spravil v zvezo s knežjim kamnom na Gosposvetškem polju. Tudi tam je nekaj stopnic, tu pa je Gosposvetska ulica.«

Iznenada je obstal in zadržal še Otona.

»Poglej,« je rekel in pokazal predse. »Zdaj še ne vidiš ničesar. Toda pojdiva še malo in kar naenkrat bo pod nogami, da se ji ne boš utegnil ogniti. Sva že tu! Poglej? Vidiš!?!«

Pred vrtnimi vrati je ležala nizka stopnica, pravzaprav primerno izglajen kamen. Čez robove ga je prerasla trava.

»Mislil sem, da gre za kakšno izkopanino,« je rekel Oton.

»Poglej, kakšna so vrata,« je rekel Vasilij. »Prepletena z bodečo žico, pa odkar stanujem na tem koncu, se pravi od vojne, še nisem videl nikogar, ki bi se motovilil tod okoli.«

»Seveda,« je rekel Oton, »to je bil pred vojno samostanski vrt.«

»Še nikogar, od vojne sem,« je rekel Vasilij. »Nemara prihaja ta gospod le vsakih deset let in hoče za to priložnost imeti stopnico, da pride do svojega vrta kar se da udobno. Na primer takole...«

Stopil je na sredo ulice in se od tam gosposko sprehodil do vrtnih vrat.

»Vidiš,« je rekel, »medtem pa ljudje hodijo mimo vsak dan in se spotikajo. Menda se je to zgodilo že neštetokrat. Še sam zase ne vem kolikokrat. Grem in mislim na delo, ki me čaka prihodnji dan, skratka, pridem zamišljen in tok ... komaj, da se obdržim na nogah. Lahko pa bi si na bodeči žici iztaknil oči. Samo zaradi njegove udobnosti. V resnici pa ta stopnica sploh ni potrebna. Če že hočeš na vrt, odpreš vrata in stopiš naravnost na njivo. Pa vendar, stopnica leži in ljudje se spotikajo. Stalno nekaj gradijo, niže doli so prestavili celo ograjo, ta stopnica pa je ostala. To je za pisanje. O tem se da napisati reportažo. Samo pomisli: nepotrebna stopnica sredi pločnika v najlepši mari-borski ulici.«

»Doslej je nisem opazal,« je rekel Oton. »Pa vendar, napiši.«

»Saj bom,« je rekel Vasilij. »Počakal bom samo toliko, da me mine to uho. Davi mi je zopet krvavelo. Mislim, da bom kljub vsemu gotov že do sobote.«

Oton je molče zakoračil vzdolž pločnika. Tudi Vasiliju ni prišlo nič več pametnega na misel; čez čas je stopil za njim. Videti je bil zamišljen. Tu in tam ga je preletel nasmeh.

»Nihče ni doslej opazil tega,« je rekel.

»Resda,« je rekel Oton, »vse doslej nisem vedel zanjo.«

Pod ulično svetilko sta se poslovila. To je Oton opravil na hitro. Vasiliju se je zazdelo, da ima Oton za to kakšen tehten vzrok. Podal mu je roko in nemudoma sta se razšla.

Doma je Oton prižgal luč in postal. Že večkrat se mu je zgodilo, da je v temi podrl kolesa, ki so slonela ob zidu. Toda tokrat je pred stranišnimi vrati slonelo samo žensko kolo. Nemara se gospodar še ni vrnil.

Nemudoma se je slekel in legel. Veliko je imel porazmisliti, pa se mu ni dalo. Menil je, da je to celo dober znak. Bil je v letih, ko se prično ljudje ubadati z nepotrebnimi stvarmi. On tega ni počenjal. Čez dan ni utegnil, zvečer se je prepustil utrujenemu telesu. In to brezskrbno, kot bi vedel, da se bo zbudil z zavidno močjo. Poprej, ko še ni imel potrebnega spanca, je vse večere preslonel na oknu. Brskal je po spominih in vračale so se mu samo neprijetnosti.

Preden je zadremal, je nekdo potrkal na vrata. Vstopila je gospodinja.

»Oprostite,« je rekla, »mislila sem, da se je vrnil moj mož. Še zdaj ga ni.«

Oton se je zazrl v gospodinjino. Stala je med vrati. Nemara je vstala iz postelje; bila je razmršena in bleda.

»Veste,« je rekla, »po ločitvi ne bi imela nobenih težav.« To je rekla bolj zase. »Pravkar sem razmišljala in prišla do zaključka, da ne bi imela težav. Imam malo maturo in še prehitro bi prišla do pametne službe. Vrh tega imam še strojepisno-stenografski tečaj. Potrebni mi je le nekaj dni. Pisalnega stroja sem navajena in prepričana sem, da bi mi hitro steklo. Včasih sem bila za strojem zelo spretna in urna. Oče je bil trgovec in vodila sem mu računovodstvo. Lahko bi dobila pametno službo in primerno plačo, tako da bi vzela s seboj še otroke. Vzgojila bi jih, kot se spodobi. Sicer pa, otroke lahko pustim tudi pri materi na Pobrežju. Ne vem, kaj bi porekel Štefan. Zdaj pravi, da bi me v tem primeru razrezal na koščke, potem pa bi se menda kaj hitro unesel. Ni mi mogoče trpeti dalje. Ko je bil oficir, je bil znosnejši. Zdaj pa ga ni več mogoče prenašati. Ločila se bom, kaj menite?«

Oton je ležal vznak. Prsi so se mu dvigale v enakomernih presledkih, medtem ko so mu roke negibno ležale na odeji. Gospodinja je bila zbegana. Zdaj je gledala Otona, zdaj uro na nočni omarici. Tiktakala je nenavadno glasno.

»Po ločitvi bi zaživela lepše,« je rekla gospodinja. Stopila je od vrat in postala. Ni bila prepričana o tem. Pogledala je Otona, nakar je svojo ohlapno haljo nabrala v naročje in stopila v predsobo.

Raznašalka je prišla do trafike šele ob dveh. Oton je že dalj časa nestrpno vrtel stojalo z razglednicami. Zdaj je vstal in stopil k raznašalki na pločnik. S časopisi se je vrnil za prodajno mizo in skozi steklo na vratih še enkrat pogledal na ulico. Raznašalka je odšla in za parkom ni bilo nikogar.

Oton je razgrnil časopis. Na drugi strani zgoraj je našel dvostolpni naslov: *V trafiki pri parku*. Pod naslovom je bila njegova slika. Vso stran so tiskali s preveliko količino barve. Na klišeju se je barva razlila in videti je bilo le malo svetlejši obraz in roke.

Trafikanta pri parku bi vam rad predstavil s polnim imenom. Toda Oton K. mi je zamolčal svoj priimek. Taka je bila njegova želja in zato nisem poizvedoval dalje. Upam, da ga boste spoznali po sliki.

Oton je zamolčal svoj priimek, toda o svojem delu mi je povedal veliko. Kdo bi si mislil, da na videz enostavno in enolično delo človeka utruja. Pa vendar, vsak dan nešteto krat: Prosim zavojček ljubljanske Morabe!

Trafika ob parku ima velik promet. Oton K. je pretekli mesec napravil čez dva milijona dinarjev prometa. Predpisani mesečni promet pa znaša le milijon dve sto tisoč dinarjev. Če Oton doseže predpisani promet, dobi devet tisoč sedem sto dinarjev. To je med mariborskimi trafikanti najvišja plača. Domneval sem, da z večjim prometom tudi več zasluži. Pa ni tako. Pretekli mesec je Oton za milijon preseženega prometa dobil samo pet sto dinarjev. Drugače je, če prometa ne doseže. Tedaj mu v odstotkih zmanjšajo dohodke.

Trafika je tesna, toda življenje v njej je zelo pestro. Neprestano hodijo ljudje noter in ven. Oton pravi: »Neprijetno je, ko je trafika polna ljudi in se med strankami vname prepir, kdo je prišel prvi. Morda krivijo celo mene, toda tega vendar ne morem razsoditi. Invalid sem, pri delu sedim, ko strežem enemu ali drugemu, preštevam denar, trgam kolke in segam po vseh vrstah cigaret, ne vidim, kdo pride na vrsto.« Pokazal mi je sistem zloženih cigaret. »Vse je napravljeno tako, da samo sežem. Ljudje najraje kadijo ljubljanske cigarete.«

Oton je kar zgovoren. Med pogovorom sem mu hotel izsiliti nekaj črk za kratico K. Nisem uspel, toda ločila sva se z nasmehom.

Otonu od vsega tega ni ostala niti beseda. Ogledal si je naslov in se znova lotil branja. Toda še preden je končal, se je prikazal Vasilij. Na pragu je obstal in si z mrzlično kretnjo snel očala.

»Pisali so o tebi,« je rekel.

»Da,« je rekel Oton in zgrnil časopis. »Toda o kolkih in prošnjah niti besede. Niso omenili niti tega, da sem bil poprej strojevodja.«

»To ni nič,« je rekel Vasilij nejevoljno. »Napiši sam. Najbolje je, če napišeš sam. Toda raje poslušaj, kaj se je zgodilo meni. Kaj takega se zlepa nikomur ne zgodi. Sam doktor Pertot je rekel, da je to prava redkost. Kaj takega se lahko zgodi samo meni.«

Oton je pobral časopise in jih zložil v omaro. Hotel je Vasiliju ponuditi stol, toda Vasilij ga je prehitel in sedel na prodajno mizo. Videti je bil zelo nestrpen. Nemara je čakal, da se mu bo Oton zazrl v usta.

»Dopoldne,« je začel, »sem moral zavoljo ušesa k doktorju Pertotu. Tja sem prišel okoli desete. Ni ga bilo doma, toda že za prvim vogalom sem naletel na znan avto in takoj sem pomislil, da bi utegnil biti njegov. Sledil sem mu in res, pred Pertotovo hišo se je ustavil. Izstopil je doktor Pertot, vendar si še nisem bil popolnoma gotov. Doktor je postal pred vrtnimi vrati in kot jaz njega, je gledal tudi on mene. Ko sem prišel malo bliže in ni bilo več dvoma, da je pravi, sem dvignil roko in rekel: 'Gospod doktor, namenjen sem k vam.' — 'Poslušajte,' je rekel doktor nevljudno, 'kako morete biti tako neotesani, da si po vsem tem še upate k meni.' Obstal sem kot okamenel. 'Ne vem zakaj ne bi smel k vam,' sem rekel. — 'Ne glejte me tako bedasto,' je rekel doktor, 'ozdravil sem vas, vi pa ste me zato okradli in menda ste mi še celo dolžni.' — 'To ni mogoče,' sem rekel, 'doslej sem bil pri vas samo enkrat in račun sem takoj poravnal.' — 'Poravnali niste računov za recepte. Izgubite se mi izpred oči,' je rekel doktor in dvakrat zaklenil vrata. — 'Oprostite,' sem mu rekel, 'prav gotovo se motite. Vprašajte gospo Mlinc. Ona je vaša prijateljica in tudi mene prav dobro pozna.' To je bilo menda doktorju več kot dovolj. 'Kaj!' je vzkipeł. 'Zdaj ste še tako nesramni, da se sklicujete na Mlinčevu. Okradli ste jo prav tako kot mene. Vi ste morfinisti!' Zdaj sem popolnoma otrdel. Pomisli, morfinisti! Doktor mi je pokazal hrbet; na stopnišču je obstal, me še enkrat premeril od nog do glave in odšel v hišo. Lahko si predstavljaš, da sem bil sprva tako iz sebe, da sploh nisem vedel, kaj naj storim.«

Vasilij je opazil zavzetost na Otonovem obrazu. Zadovoljno se je nasmehnil in nadaljeval:

»Končno sem se le odločil. Nemudoma sem odšel k Mlinčevi. Po-vedal sem ji, kako me je doktor Pertot sprejel in Mlinčeva se je na-

smejala do solz. Zadevo mi je pojasnila šele potem. Pred meseci je neki postopač, ki mi je strašansko podoben, prišel k doktorju Pertotu in mu zmaknil cel šop receptov. In pomisli, s temi recepti je po mari-borskih lekarnah kupoval morfij. Pozneje je prišel še na Socialno zavarovanje k Mlinčevi in okradel še njo. Tako so oba poklicali na Tajništvo za notranje zadeve. Bila sta obtožena za brezvestno pripisovanje morfija.

Kakor hitro sem zvedel za to, se mi je pojasnilo še mnogo drugih stvari. Jeseni sta me na Partizanski ustavila dva miličnika in zahtevala mojo legitimacijo. Seveda, pokazal sem jo in oba sta bila presenečena. „Torej le niste vi tisti?!“ Stala sta pred menoj in nista mogla verjeti svojim očem. Toda že nekaj dni zatem, ko sem se namenil v kino Udarnik, me je pred vrati zadržal miličnik in odpeljal v operaterjevo kabino. „Čemu med tolikimi ljudmi samo mene?“ sem se spraševal. Z njim sem imel enake težave. Zdaj mi je Mlinčeva zaupala, da se omenjeni preprodajalec morfija piše Prek. Prosil sem jo, naj telefonira doktorju Pertotu. „Prav vam se je moralo zgoditi kaj takega,“ je rekla. Bila je solzna od smeha, vendar mi je kaj rada ustregla.

Doktor Pertot me je pričakal na pločniku in potem ni bilo konca opravičevanju. „Taka nedopovedljiva podobnost!“ je govoril. „Gospod Vasilij, morate mi oprostiti!“ Pregledal me je kar se da vestno in, ko sem mu hotel plačati, je dejal: „Niti govora o tem. Kako naj bom tako nesramen, da bi po vsem tem zahteval plačilo.“ Odslej me bo zdravil brezplačno.«

Vasilij se je nasmehnil. Oton ga doslej še ni videl tako zadovoljnega.

»Ta je pa dobra,« je rekel.

»Kaj meniš,« je dejal Vasilij, »o tej stvari bi se dalo pisati. Sam doktor Pertot je rekel, da je ta stvar kot nalašč za pisanje.«

»Napiši!« je dejal Oton vzpodbudno. »Marsikoga bi utegnilo zanimati. Potem bova prebrala. Toda zdaj se ne utegneva zadrževati. Mudi se mi h kosilu.«

»Tebi se vedno mudi,« je rekel Vasilij. Temu se ni mogel privaditi. Še vedno je sedel na prodajni mizi in se obračal za Otonom. Zdelo se je, da ima še veliko povedati, toda Oton je pozaprl predale in zdaj ga je s ključi v rokah čakal v vratih.

»Pozen sem,« je dejal Oton.

»Oglasil se bom jutri dopoldne,« je rekel Vasilij in se počasi spravil iz trafike. Otona ni razumel. »Oglasil se bom jutri dopoldne,« je ponovil in zakoračil proti parku.

Oton je gledal za njim, dokler se ni naveličano obrnil in pohitel proti mestu.

Gelo je zatekel na kavču; zvrnila se je bila vznak, zdaj je z glavo na naslonjalu ležala negibno, in tudi Otona, ki je obstal za vrati, ni slišala. Ob kavču so ležali natrgani zvezki Schwalbhens kriminalnih romanov in prazna steklenica Tonikumia. Gela je dihala težko, vendar enakomerno, v obraz je bila rdeča, napeta in znojna. Ležala je z odprtimi usti in slina se ji je po debelem podbradku scejala v nedrje. Ko se je Oton sklonil nadnjo in jo potresel za koleno, ga je zasopla z vonjem po žganju.

»Dober dan,« je dejal Oton ne preveč glasno. Nemara je ni hotel prestrašiti. Gela se je zravnila molče in še preden je dvignila roke, da bi si pomela oči, je znova omahnila na naslonjalo.

»Ich dachte...« je rekla. Spregovorila je s hripavim glasom, ne da bi odprla oči. »Ich dachte, dass Sie heute nicht kommen werden. Ura je že tri in sem že pošteno utrujena. Kakor hitro je ura tri, sem utrujena in ležem.« Počasi je dvignila veke. Menda se je hotela prepričati, če Oton še vedno stoji poleg kavča. »Pojdite v sobo, takoj vas postrežem. Počutim se zelo slabo. Ich bin schlecht aufgelegt. Res ne vem, morda mi je zaspala noga. Der Fuss ist mir eingeschlafen. Bila sem utrujena in kakor hitro je bila ura tri, sem legla. Takoj vam postrežem.«

Oton je stopil v sobo in sedel za založeno mizo. Umazana posoda se mu je zagabila; odrinil je najbližje krožnike in se s stolom odmaknil do postelje.

»Takoj pridem,« je rekla Gela iz kuhinje. »Ich bin schlecht aufgelegt. Počutim se zelo slabo. Kakor hitro je bila ura tri, sem legla. Jeden Tag um Drei Uhr gehe ich für eine halbe Stunde schlafen. Mislila sem, da vas ne bo.«

Oton je prisluškoval glasovom v kuhinji. Po Gelinih besedah je zavladala popolna tišina; Oton se je vrnil v kuhinjo.

Gela je sedela na kavču z zaprtimi očmi in z odprtimi usti. Znojne roke so ji ležale v umazanem predpasniku.

Oton jo je znova potresel.

»Po tretji uri me popolnoma prevzame,« je rekla. Spačila je obraz in premaknila desno nogo. »Povrhu vsega mi je zaspala noga. Ich bin schlecht aufgelegt. Ne počutim se dobro.« Prijela se je za koleno in se stežka spravila pokonci. Znoj ji je zalil oči in slepa je odtavala do električne peči. Tod se je zravnila in jela odkrivati posodo vsevprek.

»Danes mi ni najboljše,« je rekla. »Po tretji uri me je popolnoma prevzelo.«

Oton se je molče vrnil v sobo.

»Karla ni?« je vprašal.

Gela mu ni odgovorila. Čez čas, ko je prinesla juho, je sedla na drugo stran mize in rekla:

»Po tretji me je popolnoma prevzelo.«

»Vprašal sem po Karlu,« je rekel Oton.

»Zanj ne vem,« je rekla Gela. »Zanj se ne brigam več. Od mojih sorodnikov še nisem imela ničesar dobrega. Zdaj se sploh ne menim več zanje.«

»Zgovorjena sva,« je rekel Oton, »prinesel sem mu časopis.«

»Karla ni več pri meni,« je rekla Gela. Vstala je in stopila v kuhinjo po prikuho. »Ni hotel ostati pri meni. Zanj je pri meni preberaško. Vsi moji sorodniki, razen tistih v inozemstvu, so tako oholi.« Vrnila se je s prikuho in jo postavila pred Otona. »Izvolite, gospod Oton K.«

»Brali ste!?« se je zavzel Oton.

»Brala sem,« je rekla Gela in se spustila na stol.

»Rad bi vedel, kaj bi porekel Karel,« je dejal Oton.

»Karel tega ni bral. Njega ni več pri meni,« je rekla Gela. »Niste videli zabojev na stopnišču? Tiste zaboje z orodjem sem mu postavila na stopnišče.«

»Ni ga več tu,« je rekel Oton.

»Od mojih sorodnikov še nisem imela ničesar dobrega,« je rekla Gela. »Zdaj se ne menim več zanje.«

Oton je vstal, si obrisal usta in odšel. Gela je pobrala krožnike in pohitela za njim.

»Oprostite,« je rekla, »danes mi ni bilo najboljše. Po tretji me je prevzelo in nisem mogla ostati na nogah.«

Oton se ni obrnil. Na stopnišču je otipal zaboje in se prepričal o resničnosti Gelinih besed.

Na Glavnem trgu je stopil v trafiko. Za prodajno mizo je stala priletna in debelušna ženska. Kadila je z ustnikom in zrla predse.

»Tebi gre dobro,« je rekel Oton.

»Dobro,« je rekla ženska z ustnikom.

»Namenjen sem v Rotovž,« je rekel Oton. »Nabralo se mi je toliko denarja, da se ne počutim več varnega.«

»Zdaj?!« se je začudila ženska. Ustnik s cigareto je odložila v pepelnik. Tako je delala, ko je stregla ljudem. »Zdaj ni nikogar več tam. Gospoda odide že opoldne.«

»Če je tako, bom šel jutri,« je rekel Oton. »Mimogrede sem te hotel vprašati, če veš še za kakšno, ki kuha.«

»Ti pri Geli ni všeč?« je rekla ženska in segla po cigareti. »Gela je dobra kuharica. Le nemški ne zna.«

»Ne vem,« je rekel Oton. »Ne znam nemški. Gela govori tudi nemški.«

»Ne zna,« je rekla ženska kot pribito. »Stalno govori nemški, pa ne zna. Meni ne more tveziti, kar hoče. Vso vojno sem preživela v Gradcu. Gela pa nemara še ni pogledala iz Maribora. Toda kuhati zna dobro. Za kakšno drugo ne vem.«

»Mislil sem, da veš še za kakšno,« je dejal Oton.

»Brala sem tvoj razgovor z novinarji,« je rekla ženska. »Kaj pametnega jim nisi povedal. Lahko bi jim povedal o neregistriranih prodajalcih.«

»Povedal sem jim,« je rekel Oton. »Pa niso zapisali. Niso napisali niti tega, da sem bil poprej strojevodja.«

»Nisi jim znal povedati,« je rekla ženska. »Jaz bi jim znala povedati.« Nenadoma se je razjezila. »Z neregistriranimi nam delajo veliko krivico. Neregistrirani ne plačujejo davka. In povrh vsega so nesramni. Davi mi je hotelski plačilni prinesel tisoč banjaluških Zeta v zameno za ljubljanske. Pravi, da pri njih banjaluške ne gredo v promet. Storila sem mu uslugo, toda pravkar sem jih odprla in vse so plesnive.«

»Povedal sem jim,« je dejal Oton. »Morda so pozabili. Toda zdi se mi, da so jim dobrodošli. V nedeljo je vse premalo dežurnih trafik in ljudje kupujejo cigarete v gostilnah. Če jih hočemo odpraviti, bi morali prodajati tudi v nedeljo. Zdi se mi, da je vseeno bolje, da smo ob nedeljah prosti.«

»Zdi se, da se ti je Gela zamerila?«

»Ne,« je rekel Oton. »Zdi se mi, da preveč pije.«

»Seveda pije,« je rekla ženska. Videti je bilo, da jo tako samoumevne stvari jezijo. »Pije žganje. Vina ne mara.«

Zdaj nista bila več sama. Medtem je za Otonovim hrbtom vstopil v trafiko še mlajši moški. Ženska je ustnik s cigareto odložila v pepelnik in skomignila z rameni. Oton je prikimal, čeprav ni vedel zakaj, toda veljalo je za pozdrav.

Zakoračil je čez trg in se zgubil v Volkmerjevem prehodu. Takoj za njim so na levi odprli dvoriščna vrata in v prehod so pridrli ljudje iz kina. Oton je pospešil korak, da jim je utekel in si v Gosposki ulici ogledal izložbena okna. Že lep čas se mu ni zgodilo, da ne bi imel početi ničesar pametnega. Na Glavnem trgu ga je prijelo, da bi se s prvim avtobusom odpeljal čez Dravo. Stal je za kioskom in gledal

proti avtobusni postaji, toda premotila ga je misel na Marijo in odšel je na desno.

Na Slomškovem trgu so ga zadržali golobi. Zletali so s šolskega podstrešja, posedali po peščenih poteh ter stopicali po travi. Mimo starca, ki je sedel na klopi in jim drobil kruh, ni bilo mogoče, in Oton se je vrnil na cesto. Za seboj je zaslišal hitre korake in trenutek nato ga je nekdo potrepil na ramenu. Bil je Karel.

»O!« je vzkliknil Oton. Prijetno presenečenje mu je vzelo sapo. »Pravkar sem mislil nate.« Odstopil je za korak in premeril Karla od nog do glave. »Mislim, da te ne bi spoznal,« je rekel, »čeprav so partizanske bluže že presneto redke. Nemara že pet let nisem videl nobene. Razen mojega gospodarja partizanske bluže ne nosi nihče več.«

Karel se je smehljaj. Otonu se je zdelo, da se je popolnoma spremenil. Medtem se mu je moralo zgoditi marsikaj.

»Ti,« je rekel, »Gela noče več slišati zate. Spraševal sem jo po tebi, pa mi ni hotela povedati niti tega, kje hodiš.«

»Sestrična mi je odrekla svojo gostoljubnost,« je rekel Karel. »Veš, davi me je zaskrbelo za zdravje. Zbadalo me je po vsem telesu, še posebno v pljučih in stopil sem na Protituberkulozni dispanzer. Pripisali so mi Zdravstveno menzo. V menzi sem jim pojasnil svoje trenutno stanje in Protituberkulozna sekcija Rdečega križa mi je zagotovila brezplačno prehrano. Za tri mesece. Po treh mesecih bom plačeval štirideset odstotkov svoje invalidnine, oziroma za vsakega otroka še pet odstotkov manj, se pravi: trideset odstotkov. Bil sem resnično zadovoljen, toda mojemu zadovoljstvu je bilo kaj hitro konec. Brž ko sem to povedal Geli. Moral bi videti, kako je vzkipela. »Poberi svoje stvari in pojdi,« je kričala, »kjer se hraniš, tam tudi stanuj!« Polakomnila se je moje invalidnine. »Še nikoli nisem imela ničesar dobrega od svojega sorodstva,« je kričala.«

Karel je svoje pripovedovanje končal s prizanesljivim nasmehom.

»To je tica,« je rekel Oton. Videti je bil razburjen. Najbrž Karlovo obnašanje ni mogel vskladiti z dejstvi. »Ne vem, kako se moreš ob vsem tem še smejati.«

»Ne smajem se temu,« je rekel Karel in se zresnil. »To mi dela prevelike preglavice. Najbolj sem v skrbeh zaradi orodja in gradiva. Gela bi mi ga utegnila postaviti na sredo ceste. Za ostalo pa se ne grizem. Imam še nekaj denarja in prve noči bom že prebil... Smejem se za voljo starca v parku. Popoldne sem kolovratil po mestu. Na Slomškovem trgu so me zvalili golobi in prisedel sem k starcu na najbližjo klop. Prebiral je sveto pismo in govoril sam s seboj. Čez čas sva se zapletla v pogovor in ni mu hotelo biti konca. Stari je trdil, da ne bo

umrl. Listal je po knjigi in mi kazal citate, ki zatrjujejo skorajšnji prihod božjega kraljestva. Najprej bo božja bitka, mislim, da jo je imenoval Harmegadon, v kateri bo Jehova pokončal vse hudobneže, medtem ko bodo oni, ki so spoznali njegovo besedo, zaživali v blagostanju. Iz spoštovanja pred njegovo starostjo sem ves čas zadrževal smeh, toda kakor hitro sem mu obrnil hrbet, nisem zdržal več.«

»To so Jehovine priče,« je rekel Oton. »V Vetrinjski imajo pisarno, kjer se ob nedeljah sestajajo. Nemara jih še ni veliko. Pisarna bi bila premajhna za mestnega čevljarja.«

»Vabil me je tudi v to gnezdo,« je rekel Karel. »Ne vem, zakaj. Ne verujem, čeprav ne morem trditi, da je sveto pismo gola neumnost. Če nič drugega, je vsaj jezik preprost in svečan. Ko sem knjigo vzel v roke, sem v Novi zavezi naletel na odlomek, ki po starčevem mišljenju velja tudi za današnji čas. Le poslušaj!«

Karel je dvignil kazalec. Nemara je svojemu sogovorniku hotel vlitii primerno spoštovanje do besed, katerim se je sam le prizanesljivo nasmihal.

»V nedeljo, ko je Jezus Kristus prišel pred Jeruzalem, ga je pred mestnimi vrati čakala velika množica ljudi, ki je kričala: 'Hosana sinu Davidovemu! Blagoslovljen, ki prihajaš v imenu Gospodovem. Hosana v višavah!' Slekli so oblačila in jih položili pred njegove noge. Le nekaj dni pozneje, v petek, ko so jo nahujskali judovski pismouki, pa je ista množica pred Poncijem Pilatom kričala: 'Križaj ga! Križaj ga! Če rešiš njega, nisi več cesarjev prijatelj.' Poncij Pilat je zahteval malo vode in rekel: 'Umijem si roke od njegove krvi.' Množica pa je zakričala: 'Kri njegova nad nas in nad naše otroke!«

Karel se je nenadoma zresnil in se od strani ozrl na Otona. Oton je z rokami na zadnjici zamišljeno stopal poleg njega.

»No, kako ti je všeč?« je rekel Karel.

»Ne vem,« je rekel Oton. Karlove besede so ga kljub njegovemu obnašanju močno prevzele. »Čutim, da se dogajajo velike stvari, vendar ti ne bi mogel povedati, kaj.«

»Storili so ti premalo krivic,« je rekel Karel. To je rekel z glasom, ki je nagibal k otožnosti. Tega Oton doslej pri njem ni opazil. »Vse tvoje zasluge so ti plačevali v najlepšem redu.«

»Morda res,« je dejal Oton prizadeto. »Doslej nikoli nisem razmišljal o teh stvareh. Morda nisem imel potrebe, morda zato, ker menim, da v teh letih ne smem razmišljati. Navadno razmišljam samo o tem, kar mi pride mimogrede. Na primer, trenutno sem močno zaskrbljen zate.«

»Hvala ti, stari,« je dejal Karel. Nemara so ga Otonove besede ganile. »Nisi slab človek. Toda danes ljudje nimamo časa za kaj takega. Lepo bi bilo sesti pod tistole skladovnico lesa na stavbišču in ugibati, komu je najbolj potrebno stanovanje v bloku. Toda stanovanja so bila oddana, še preden so ga začeli graditi.«

»Ne govoriva več o tem,« je rekel Oton in zastal. »Ne rečem, lepo je, toda ne govoriva več o tem. Nisem več daleč. Pospremi me do doma. Morda se bo vse razpletlo kar mimogrede.«

Bila sta pod krošnjami mladih dreves na poti v Kamnico. Oton je segel v žep in ostali del poti je nestrpno rožljajal s ključi.

»Počakaj,« je rekel nenadoma. Prišla sta do hiše pred drevoredom in obstala pred vrtnimi vrati. »Takoj se vrnem.«

»Meni se ne mudi,« je rekel Karel. Škomignil je z rameni in se smehljaje sprehodil do vogala. Tu je imel pred seboj ves drevored.

»Pridi!« mu je pomahal Oton s stopnišča. Karel je medtem napravil nekaj korakov proti drevoredu. Zdaj je obstal in se sprašujoče zazrl v Otona. Oton se je spustil po stopnišču do pločnika.

»Stopi za mano!« je rekel in ga odpeljal v hišo. Predsoba je bila prazna, vrata v sobo in kuhinjo so bila zaklenjena. V svoji sobi je Oton slekel suknjič in se obrnil h Karlu.

»Gospodarja ni doma,« je rekel. »Predvčerajšnjim so ga poklicali k bolni živini na Pohorje in doslej se še ni vrnil. Menda so ga napojili in niti ne ve, kje je doma. Gospa se je verjetno prestrašila in z otrokoma odšla k materi na Pobrežje. Ko se vrne, je zelo siten. Nemara nimajo niti koščka celega porcelana. Nocoj boš prespal pri meni. Sleci se in nič ne maraj. Jutri zvečer pa bova že videla.«

Karel je zmajal z glavo. Oba sta bila videti v veliki zadregi. Oton je suknjič, ki ga je doslej držal v roki, vrgel čez stol in se s hrbtom obrnjen proti Karlu začel slačiti.

»Sleci se,« je rekel. Potrudil se je, da bi mu bil glas čimbolj nemaren. »V posteljo se spravim zgodaj. Pomenila se bova v postelji.«

Karel je sedel na kavč, prekrizal noge in si sezul čevlje. Oton se je medtem spravil v posteljo in z rokami v naročju opazoval Karla. Temu se ni mudilo, skrbno si je zložil obleko k vzglavju. Kakor hitro se je ulegel, je zlezel pod odejo tudi Oton. Dalj časa sta ležala molče.

»Tvoja služba ni slaba,« je spregovoril Karel. »Kot sem prebral, ne zaslužiš malo in, kar je poglavitno, ni preutrudljivo. Toda zame ne bi bila. Prodajanje mi ni bilo nikdar pri srcu. Še kuhalnike bi najraje dajal zastonj. Prodajati ne znam in ne morem.«

»Članek mi ni nič vseh,« je rekel Oton. »Simon je marsikaj zamolčal. Lahko bi napisal o neregistriranih prodajalcih. Jemljejo nam lepo število kupcev.«

»Menda ste po trafikah sami invalidi,« je rekel Karel.

»Sami invalidi,« je rekel Oton. »Toda tudi med invalidi je velika razlika. Nekateri so prišli do te službe zelo poceni. V mislih imam družinske invalide. Sicer pa, nekateri osebni invalidi nočejo zaposlitve. Živijo od invalidnine. Tako je med trafikanti tudi lepo število po invalidskem zakonu zaščitениh vdov.«

»Kdo naj se spozna na vse to,« je rekel Karel.

»Jaz sem železniški invalid,« je rekel Oton. »Poprej sem bil strojevodja. Ne bi mi bilo žal, če bi prišel tako daleč po nesreči. Pa sem dobil sklepni revmatizem. Le pomisli, razsedlati sem moral zaradi vode v kosteh. Po punktiranju mi je potegnili desno roko in nogo. Nekaj let sem hodil po berglah. Sčasoma pa se je popravilo. Zdaj mi ne bi nihče prisodil, da šepam.«

»Zdaj?« se je zavzel Karel. »Zdaj ti ni videti.«

Oton je umolknil in Karlu se je zazdelo, da so mu njegove besede prinesle veliko zadoščenje. Oba sta molčala.

»Ti,« je rekel Oton čez čas, »kaj se ti ne zdi, da je železnica v zvezi s soncem. Poleti ni nikjer tako vroče kot na vlaku ali ob progi. Otroci v čuvajnicah so najbolj zagoreli. Nikjer ni tako zagorelih otrok kot so v Pragerskem, da ne govorim o progovnih delavcih.«

»Ne vem,« je rekel Karel, »tega doslej nisem opazil. V vagonih je včasih neznošno vroče.« Naslonil se je na komolec in pogledal k staremu. Zdelo se mu je, da mu je povedal premalo, čeprav ga ni razumel. »Ne bodi v skrbeh,« je rekel. »Ne bom ti delal preglavic. Poiskal si bom žensko, ki me bo vzela k sebi. Na poroko ne mislim, ker ne vem, če bom še katero imel rad. Žensko pa si bom poiskal, kakor hitro bo mogoče. Brez ženske ni nič. Želim si žensko, ki bi me razumela. Potem bi Tončko vzela k sebi. Fanta bom pustil v internatu, za fanta je lažje. Moram si najti žensko, že zaradi otrok. Ženi jih ne zaupam. Pa tudi drugače mi je potrebna. Skratka, poleg sebe moram imeti nekaj zavaljenega.«

Slonel je na komolcu in zrl v Otona.

»Nemara ti moje govorjenje ni vseh,« je rekel.

Oton je molčal.

»Tak sem,« je rekel Karel, kot bi se hotel opravičiti. »Vidiš,« je dodal čez čas, »zavoljo žene pa se niti malo ne jezim. Nemara ravno zato, ker sem jo imel rad. Ni slabšega, kot če se ti žena zameri, ko jo imaš rad. Potem še do drugih nimaš pravega spoštovanja. Zdaj pravim:

ženska je ženska. V Logatcu imam prijateljico. Tu in tam me zgrabi, pa se odpeljem, toda tudi zapustim jo kar sredi noči. 'Pusti,' ji pravim, 'ne rečem, če bi te imel rad.' Potiho pa si želim, da bi me priklenila. Resnično rad sem imel samo ženo in takrat ni bilo napačno. Zame je bila lepa in včasih, ko sva bila sama, sem jo pripravil, da se je slekla. 'Stoj, ljubica, stoj,' sem ji rekel, in ona je stala, tako, gola. Vedela je, da jo občudujem, in to ji je bilo po volji. Nemara se ti zdi, da je to grdo. Toda verjemi mi, jaz se je nisem naveličal in odpovedal. Morda s partizanščino, po njenem mnenju. Toda to je blizu vsaksebi. To gre skupaj. Najčešče me je tisto, kar me je gnalo v borbo, gnalo tudi k njej.«

Oton ga je poslušal z zaprtimi očmi.

»Vsaj včasih sem bil tak,« je rekel Karel po dolgem premolku. »Zdaj ne vem, če je kakšna stvar, zavoljo katere bi zgrabil za puško. Kar se tiče žena, si želim dobro kuharico, to je vse. Nemara sem se spremenil. Zdi se mi, da je moje razpoloženje tu in tam najbližje veri. Pa nikdar nisem veroval in prepričan sem, da tudi zdaj ne verujem. Toda naj se mi zgodi karkoli, pomisli, stari, naj me doleti karkoli, si pravim: Tako je pač življenje.«

Karel je sedel in si s svojimi koščenimi rokami objel kolena. Zdaj se je zagledal v starega.

»Oton!« ga je poklical.

Oton je ležal z rokami ob telesu. Ko je Karel umolknil, je soba popolnoma zanemela. Čez čas se je začulo Otonovo enakomerno dihanje.

»Ta je pa lepa!« je rekel Karel. »Zaspal je. Malo je takih starcev.«

Zlezel je pod odejo in si prekrizal roke pod vzglavjem. Vzdihnil je globoko, prisluhnil v svojo notranjost in se zazrl v strop.

Oton se je zgubil sredi Karlovega pripovedovanja. Toda tudi v polsnu je vedel za njegovo prisotnost in se nemirno preobračal. Pozneje se je predramil in odprl oči naravnost k luči. Karel je oblečen sedel za mizo in pisal.

»Čemu ne spiš?« je rekel Oton. Z bosimi nogami se je spustil na tla.

»Jutri bom oddal prošnjo,« je rekel Karel. »Pusti, naj jo napišem.«

Oton se je obul in stopil do mize. Sklonil se je čez Karlovo ramo in pogledal pod njegovo pero.

»Nič posebnega,« je rekel Karel. »Pišem Ministrstvu za socialno skrbstvo. Fanta imam v internatu v Smledniku. Menda nimajo učnih moči in vse doslej ni začel s šolo. Toda to še ni najhujše. Pred kratkim

je pobegnil k materi in zdaj se nihče ne briga zanj. Žena se doslej ni pobrigala niti za otroške doklade...»

Nenadoma je skozi steklo na vratih planila v sobo še luč s hodnika. Trenutek nato se je v vratih prikazal gospodar. Karel je vstal. Oton je stal tik za stolom in odstopil za korak, toliko, da se je spravil pokonci tudi Karel. Gospodar je stal pred njima v ponošeni partizanski bluzi, razmršeni lasje so mu izpod lovskega klobuka silili na čelo. Videti je bilo, da je tudi sam presenečen. Nekajkrat je pijano stresel z glavo, kot bi se hotel prepričati, če so ga izdale utrujene in podplute oči.

»Kaj je zdaj to?« je zakričal in stopil po sobi.

Karel ga sprva ni razumel in njegova zadirčnost ga je predvsem zmedla.

»To je moj prijatelj,« je rekel Oton. Njegov glas je izdajal strah. Karel je opazil še njegove trepetajoče roke in se umaknil do postelje.

»Kdo je zdaj v mojem stanovanju?« je zakričal gospodar. »Kje je Marta in kje sta otroka?«

»Ne vem,« je rekel Oton in se ozrl po Karlu. Toda ta pogled je bil vse prej kot pomirjevalen. Karel je v njegovih očeh opazil preplah.

»Stari!« je rekel gospodar in preteče dvignil prst. »Kje je Marta?«

»Ne vem,« je rekel Oton. »Sinoči, ko sem prišel domov, je ni bilo.«

»Stari!« je rekel gospodar. Stisnil je pesti in se mu približal za korak.

»Ne vem,« je rekel Oton. »Morda je odšla k materi na Pobrežje.«

»Kdo si, božji,« se je obrnil h Karlu.

»To je moj prijatelj,« je rekel Oton.

»Kdo si?« je rekel gospodar.

Oton se je odmaknil do odprtega okna. Zunaj je bila topla poletna noč in nenadoma ga je navdala s čudnim mirom. Stal je s hrbtom obrnjen proti oknu in odmaknjeno zrl v Karla in gospodarja. Onadva sta stala drug proti drugemu, v ponošenih partizanskih blazah, ne da bi se spoznala. Oton je ostal sam zase; bolj ko se je razvnemal prepir, dalj je bil od njiju in vsemu temu ni imel ničesar dodati.

»Zgubi se!« je zakričal gospodar; k sebi je potegnil stol, vrgel klobuk na papirje in črnilnik ter se na široko spustil za mizo. »Pobegnila se oba,« je zakričal. Žile na vratu so se mu nabrale in z glavo, ki jo je spustil na prsi, se je zazibalo vse njegovo telo. »V svojem stanovanju nočem videti žive duše. Ko pridem domov, hočem vedeti, da sem sam.«

Oton je vzel suknjič in se s Karlom stisnil v hodnik.

»Oprosti,« mu je rekel pred hišo.

Karel je zamahnil z roko in si jo znova položil na prsi.

»Nisem vedel, da ga bo prineslo naravnost k nama,« je rekel Oton.

»Zdaj si ob stanovanje še ti,« je rekel Karel.

»Zame ne skrbi,« je rekel Oton. »Se bo že unesel. Morda že jutri ne bo hotel nič vedeti o tem. Tebi je slabo?«

»Ne,« je rekel Karel. »Nemara sem se preveč razburil.«

»Koliko je ura?« je rekel Oton. Izvlekel je svojo žepno uro.

»Šest bo,« je rekel Karel. Oba sta se obrnila k ulični svetilki, da bi razločneje videla.

»V trafiko grem,« je rekel Oton. »Ne bo mi škodilo, če postrežem delavcem, ki so sinoči ostali brez cigaret. Po drugi uri me dobiš v menzi v Gerbinovi ulici.«

Zadnje besede je izrekel nenavadno glasno. Bilo je očitno, da se je spomnil nečesa presenetljivega.

»Pridi zagotovo,« je vzkliknil. »Odpeljal te bom k Vasiliju. Stanjuje na koncu ulice, ima veliko stanovanje in rad te bo vzel k sebi. Ne vem, čemu se doslej nisem spomnil. Še hvaležen mi bo. Njemu je ves božji dan dolgčas. Toda vedeti moraš, da je imel svoj čas več hiš, pa so ga razlastili. Nič mu ne omenjaj, da si bil v partizanih.«